

**ANAFORIČKI POTENCIJAL NEKIH
LINGVISTIČKIH SREDSTAVA U
SAVREMENOM SRPSKOHRVATSKOM
JEZIKU**

SNEŽANA BILBIJA

Filozofski fakultet, Sarajevo

UDK 808.61/62—562

Izvorni naučni rad

Primljen: 15. februara 1984.

Prihvaćen: 22. aprila 1984.

1.0. Lingvistički termini »anafor« i »anaforički« potiču iz grčkog u kome je riječ »*anaphorein*« značila »ponoviti«, »podsjetiti na nešto što je prethodno rečeno«. Samo postojanje termina »anafora« u lingvističkoj terminologiji znači da u jeziku postoji pojava na koju se ovaj termin odnosi. Jezik posjeduje sredstva kojima se »ponavljaju« ili kojima se »podsjećaju« na semantičke sadržaje lingvističkog konteksta.¹ Ova lingvistička sredstva su raznorodna po svojoj lingvističkoj prirodi, a neka, čak, obavljaju svoju anaforičku funkciju odsustvom fonetske realizacije. Svim lingvističkim sredstvima koja vrše anaforičku funkciju zajedničko je to da moraju biti interpretirana, odnosno »popunjena« semantičkim sadržajima iz lingvističkog konteksta koji im je prethodio. Prema tome, anaforički proces bi se mogao definisati kao proces interpretacije jednog lingvističkog sredstva drugim sredstvima.

Svaki anaforički proces pretpostavlja postojanje *dva* elementa koji stoje jedan prema drugom u anaforičkom odnosu. Onaj element koji signalizira da semantički sadržaj treba »povratiti« iz lingvističkog konteksta naziva se *anafor* a element koji interpretira anafor naziva se *antecedent*.² Važno je istaći da lingvistički kontekst u kojem je us-

¹ Naš jezik omogućava da se gotovo istim lingvističkim sredstvima upućuje (referira) na entitete (sadržaje) vanlingvističkog konteksta, bilo da je riječ o deiktičkom ili pragmatičkom tipu vanlingvističkog konteksta.

² U lingvističkoj literaturi (posebno anglističkoj) često se nailazi na neujednačenost upotrebe termina *antecedent*, odnosno lingvističkog izraza koji prethodi nekom drugom izrazu i služi da ga interpretira. Neki lingvisti termin *antecedent* upotrebljavaju i u značenju *referent*, tj. njim podrazumijevaju entitet (biće, stvar ili koncept) iz nelingvističke stvarnosti na koji upućuju (referiraju). Drugi lingvisti razdvajaju ova dva pojma i pod pojmom *antecedenta* podrazumijevaju nešto što se može nazvati *lingvistički referent*, odnosno lingvistički izraz kojim se po prvi put u lingvističkom kontekstu imenuje (uvodi) vanlingvistički referent. Mi smo se u ovom radu opredijelili za ono značenje termina *antecedent* koje se isključivo veže za lingvistički kontekst.

postavljen anaforički odnos ne mora neophodno da podrazumijeva kontekst jedne rečenice. Antecedent može biti dio lingvističkog konteksta rečenice koja je interpunkcijski potpuno odvojena od rečenice sa anaforičkim sredstvom. Ponekad se između rečenica sa antecedentom i rečenice sa anaforam mogu interpolirati druge zasebne rečenice. Ovakva mogućnost »protezanja« anaforičkog procesa preko više odvojenih rečenica predstavlja ogromnu vrijednost anaforičkih sredstava u uobičajavanju diskursa. Pod diskursom se obično podrazumijeva niz rečenica čiji se sadržaji pretaču iz jedne u drugu, a uloga anaforičkih sredstava u tom procesu ogleda se u pretakanju poznatih semantičkih sadržaja, već ranije enkodiranih u formalnim segmentima lingvističkog konteksta.

Dosada smo stalno upotrebljavali termin »anaforičko sredstvo« a ne »anaforički izraz«. Razlog zbog kojeg smo izbjegavali upotrebu termina »izraz« bio je taj što »izraz« najčešće podrazumijeva fonetski realizovan segment neke strukture, a već je ranije rečeno da neki anaforički procesi postoje upravo zahvaljujući činjenici da su određene strukturalne pozicije fonetski »prazne«.

Ovaj rad ima za cilj da predstavi anaforička sredstva zahvaljujući kojima se uspostavlja koheziona nit diskursa u savremenom srpsko-hrvatskom jeziku. Fonetski realizovana anaforička sredstva nazivaćemo u radu *proformama* a fonetski nerealizovana *nultim proformama*.³

1.1. PROFORME

Proforme podrazumijevaju takva anaforička sredstva kao što su:

1.1.1. *Lične zamjenice za treće lice* oba broja, kao u primjeru (1):

(1) Vidjeli smo *Gordanu* na ulici ali *ju* nismo pozdravili.

Lične zamjenice za treće lice mogu vršiti anaforičku funkciju i u enklitičkom i neenklitičkom obliku a u odnosu na svoj antecedent mogu se javljati u potpuno odvojenim rečenicama. Lične zamjenice u anaforičkoj funkciji mogu sa svojim antecedentom da uspostavljaju

a) *linearni* odnos — kada je antecedent imenica/imenice (sa ili bez modifikatora), kao u primjeru (2):

(2) (*Jadna/žena*) je na kraju saznala istinu. Ljudi su *ju* pokušavali poštediti lažima.

b) *nelinearni* odnos — kada je antecedent posesivni pridjev, kao u primjeru (3):

(3) *Markovićeva* kuća je pretvorena u muzej jer je *on* to želio.

³ Termini »proforme« i »nulte proforme« u ovom radu predstavljaju prevode engleskih izraza »proforms« i »null proforms«. Opredijelili smo se za ove termine jer su u njima neutralisane asocijacije na vrstu riječi koju anaforizuju u lingvističkom kontekstu.

(3a) Markovićeve kuća je pretvorena u muzej jer je /Marković/ to želio.⁴

U nelinearnom anaforičkom odnosu prije anaforizacije imeničkog segmenta-antecedenta bilo je potrebno da se izvrši »konverzija« prvobitnog lingvističkog segmenta — tj. posesivnog pridjeva — u imenicu (ili imeničku frazu) koja je pretpostavljeni antecedent lične zamjenice *on* u primjeru (3).

Za lične zamjenice za treće lice obično se kaže da pri anaforizaciji (ponavljanju) imenice-antecedenta »ponavljaju« i takva obilježja antecedenta kao što su referenca i broj. Lične zamjenice mogu da stoje u odnosu na svoj antecedent u:

a) *koreferencijalnom odnosu*, tj. kada i antecedent i lična zamjenica-anafor imaju istog referenta, kao u primjeru (4):

(4) Posudio je *moje pero* i nikad *ga* više nije vratio.

b) *nekoreferencijalnom odnosu* — kada je referencijalno značenje enkodirano u antecedentu-imenici generičko, kao u primjeru (5):

(1) Ja lično ne volim *kaubojske filmove* (uopšte, kao vrstu), ali *oni* ponekad mogu da rasonode.

Kada je riječ o nekoreferencijalnom odnosu baziranom na generičkoj referenci, enkodiranoj u antecedentu i anaforizovanoj u anaforu-zamjenici, potrebno je istaći i mogućnost da se uspostavi anaforički odnos između imenice-antecedenta i lične zamjenice-anafora i onda kada postoji neslaganje u broju, kao u slučaju primjera (6):

(6) Nikad prije nisam vidio *obojenog čovjeka* da plače. Vidao sam *ih* ljute, nasmijane ali nikad potpuno bespomoćne.

(6a) Nikad prije nisam vidio *obojenog čovjeka* da plače. Vidao sam (obojene ljude) *ljute*, nasmijane ali nikad potpuno bespomoćne.

1. 1. 2. Pokazna zamjenica *to*

Pokazna zamjenica *to* može da anaforizuje:

a) *imeničku frazu* u jednini ili množini, kao u primjerima (7) i (8):

(7) Imala je *jedan mali prsten*. *To* joj je jedino od majke ostalo.

(8) Pokupila je *svoje kofere*. *To* je bila sva njena imovina.

b) *klauzu* (ili nizova klauza).

Pokazna zamjenica *to* koja anaforizuje klauzu ili prosentencijalizatorski⁵ anafor može da svoju anaforičku funkciju vrši u funkciji:

⁴ Svi primjeri koji su obilježeni kao 3a), 6a) i sl. predstavljaju test-primjere u kojima je u zagradi izvršen pokušaj rekonstrukcije, »ponavljanja« pretpostavljenog antecedenta.

⁵ Termin *prosentencijalizator* preuzeli smo iz knjige M. Ivić, *Lingvistički ogledi*, str. 126. No, bitno je istaći da ga M. Ivić upotrebljava u kontekstu *kataforičke upotrebe*, tj. upotrebe kada lingvistički izrazi, kao pokazne zamjenice npr., *prethode* izrazima-imenicama ili rečenicama — koje ih, u

(a) subjekta, kao u primjeru (9):

(9) *Marko je dosuđivao majci pitanjima o svom porijeklu. To ju je na kraju naljutilo.*

(9a) *Marko je dosuđivao majci pitanjima o svom porijeklu. /Markovo dosuđivanje majci pitanjima o svom porijeklu/ ju je na kraju naljutilo.*

(b) objekta, kao u primjeru (10):

(10) *Oni će reći da si pošten čovjek. Uvjeren sam da će svi do kojih mi je stalo to reći.*

(10a) *Oni će reći da si pošten čovjek. Uvjeren sam da će svi do kojih mi je stalo reći /da si pošten čovjek/.*

Prosentencijalizator *to* može da svoj antecedent anaforizuje dvójako:

a) *linearno* — kada se antecedent-klauza ili niz klauza može formalno izdvojiti iz ostalog dijela lingvističkog konteksta. Tačnost identifikacije ovakvog antecedenta može se provjeriti »presađivanjem«, tog antecedenta u sintaksički kontekst u kojem je realizovan anafor. »Presađivanje« može iziskivati manje ili nikakve morfološke adaptacije sintaksičkom kontekstu, kao u primjeru (11):

(11) *Pozvao ih je da mu se pridruže. Nisu pristali na to.*

(11a) *Pozvao ih je da mu se pridruže. Nisu pristali /da mu se pridruže/.*

b) *nelinearno* — kada se antecedent ne može izlučiti kao formalni segment lingvističkog konteksta nego je njegovo prisustvo u lingvističkom kontekstu *implicitirano* kombinacijom pojedinačnih značenja relevantnih formalnih segmenata konteksta, kao što je ilustrovano primjerom (12):

(12) *Zar ne mislite da bi za nju bilo dobro da se u ovoj situaciji više bavi kućom. — Mislim da je sada kasno da se posvećuje kućnim poslovima. — Dobro, ne morate me poslušati, ali znajte da ja neću da imam veze s tim.*

(12a) *Zar ne mislite da bi za nju bilo dobro da se u ovoj situaciji više bavi kućom. — Mislim da je sada kasno da se posvećuje kućnim poslovima. — Dobro, ne morate me poslušati, ali znajte da ja više neću da imam veze sa [bilo čim što bi trebalo da njoj pomogne u ovoj situaciji].⁶*

stvari, semantički interpretiraju. Pošto mnogi lingvistički izrazi mogu da budu upotrijebljeni i kataforički (ispred) i anaforički (iza) izraza od kojih dobijaju interpretaciju, to smo smatrali da se ovaj izraz može primijeniti i na pojavu (anaforu) koju mi opisujemo. Ono što je najvažnije jeste to da se ovim terminom vrlo uspješno dočarava *domen* anafore (koji je u ovom slučaju klauza).

⁶ Da bismo grafički razlikovali test-primjere sa implicitnim antecedentom od test-primjera sa eksplicitnim antecedentom, stavljali smo ove prve u uglastu zgradu, a ove druge u kosu.

1. 1. 3. *Adverb tako*

Adverb *tako* vrši svoju anaforičku funkciju kao prosentencijalizator, tj. on anaforizuje klauzu ili niz klauza koji je prethodio kao dio lingvističkog konteksta. Ovaj adverb može da se javi u sintaksičkoj poziciji *subjekta*, kao u primjeru (13):

(13) *Pristala je da otputuje na neko vrijeme. Tako nam svima odgovara.*

(13a) *Pristala je da otputuje na neko vrijeme. /To što je pristala da otputuje/ Činjenica da je pristala da otputuje /Njen pristanak da otputuje/ svima nam odgovara.*

Adverb *tako* može zauzimati i poziciju *objekta*, kao u (14):

(14) *Rastali su se bez riječi. Ona je željela tako.*

(14a) *Rastali su se bez riječi. Ona je željela /da se rastanu bez riječi/.*

Ovaj anaforički izraz može sa svojim antecedentom da uspostavi:

a) *linearni* anaforički odnos, kao što ilustruje primjer (15):

(15) *Da li je tačno da je izabran za predsjednika? — Znam samo da novine pišu tako.*

(15a) *Da li je tačno da je izabran za predsjednika? — Znam samo da novine /pišu da je izabran za predsjednika/.*

b) *nelinearni* anaforički odnos koji, kao i u slučaju prosentencijalizatora *to*, podrazumijeva da je antecedent samo impliciran značenjima više lingvističkih segmenata u kontekstu:

(16) *Postigla je sve što čovjek može poželjeti u životu. I onda jedna nesmotrenost i nema je više, preko noći takoreći. — Ne brini za mene. Neću ja tako.*

(16a) *Postigla je sve što čovjek može poželjeti. I onda jedna nesmotrenost i nema je više, preko noći takoreći. — Ne brini za mene. Neću ja [biti tako nesmotren i nestati preko noći].*

1. 1. 4. Glagol *učiniti* (uraditi) + *to/tako/isto*

Za ovaj složeni anaforički izraz karakteristično je da se anaforizacija klauzalnog antecedenta realizuje dvostruko: *glagolom* koji anaforizuje glagol iz antecedenta i zamjenicom *to*, odnosno anaforičkim adverbima: *to/tako/isto*. Primjer (17) ilustruje anaforički odnos realizovan pomoću ovog lingvističkog sredstva:

(17) *Nada je odsjekla kosu a i Ana je na kraju učinila tako.
to učinila.
isto učinila.*

(17a) *Nada je odsjekla kosu a i Ana je na kraju /odsjekla kosu/.*

1. 2. NULTE PROFORME

Unutar ove vrste anaforičkih sredstava moguće je napraviti podjelu na dvije podvrste:

- a) eleptične nulte proforme
- b) neeleptične nulte proforme

1. 2. 1. Eliptične nulte proforme

Eliptične nulte proforme su fonetski nerealizovana anaforička sredstva sa sintaksičkim tragom. Ovaj anaforički odnos podrazumijeva da postoji sintaksički identitet između strukture u kojoj je realizovan antecedent i strukture u kojoj je realizovan anafor, odnosno u kojoj je izvršen proces *elipse* ili fonetskog brisanja segmenata u površinskoj strukturi.

Elipsa nekog lingvističkog segmenta ili segmenata može se odvijati na dva plana:

- a) na planu imeničke fraze
- b) na planu klauze

1. 2. 1. 1. Elipsa na planu imeničke fraze

Elipsa na planu imeničke fraze obuhvata elipsu upravne riječi, tj. imenicu identičnu imenici iz antecedenta — imeničke fraze kojom prilikom u eleptičnom anaforu upravne riječi postaju:

- a) *pridjev*, kao u primjeru (18):

(18) Mi smo tražili *pamučnu* košulju a oni su nam dali *vunenu* ().⁷

- b) *posesivna pridjevska zamjenica*:

(19) Zaboravio sam svoje *naočari*. Mogu li uzeti *vaše* ()?

- c) *pokazna pridjevska zamjenica*:

(20) Da li poznajete onog *Marića*? *Taj* () je svim bojama premazan.

- d) *kvantifikativni determinator*:⁸

(21) *Njegove kćerke* su vrlo muzikalne ali *nijedna* (...) nažalost ne ide u muzičku školu.

- d) *broj*:

(22) On posjeduje dvije *kuće*. Nije to ništa, njegov brat posjeduje *pet* ().

⁷ Ovaj tip zgrade ukazuje da je na njenom mjestu izvršena elizija, a segment koji na mjestu ove zgrade nije fonetski realizovan dobija interpretaciju od leksičke jedinice koja je dvostruko podvučena.

⁸ Termin »kvantifikativni determinator« preuzeli smo doslovno iz knjige M. Ivić, *Lingvistički ogledi*, str. 125—126. Ovim izrazom se u knjizi podrazumijevaju riječi kao: *jedan, nekoliko, nešto* i sl.

1. 2. 1. 2. Elipsa na planu klauze

Pod elipsom se na planu klauze podrazumijeva da se anaforički proces između antecedenta i anafora ostvaruje na jedan od tri načina koji ostavljaju anafor fonetski praznim. Ta tri načina uključuju sljedeće:

- A) elipsu konstituenata klauze
- B) elipsu čitave klauze iza koje ostaje samo trag »KO«
- C) elipsu čitave klauze osim jedne konstituyente

A) Elipsa konstituenata klauze

Ovim anaforičkim procesom moguće je brisati pojedinačne konstituyente klauze ili kombinaciju pojedinačnih konstituenti. Tako je moguće brisati konstituentu subjekat (S), odnosno konstituentu/e koje ulaze u sastav konstituyente predikata (PR) ili, pak, vršiti kombinovanu elipsu konstituyente subjekta i nekih konstituenti predikata.

Konstituentu predikat (PR) čini: glagolska konstituenta (G) i konstituenta predikacije (P).

Glagolsku konstituentu (G) čini 1) pomoćni glagol (pG) iza kojeg obavezno slijedi glavni glagol, odnosno leksički glagol (lG); 2) modalni glagol (mG) i leksički glagol (lG); 3) sam leksički glagol (lG).

Konstituentu predikacije mogu da čine: 1) razni objekti kao: direktni objekat (DO), indirektni objekat (IO), 2) imenski dio predikata, odnosno subjekatski komplement (SK), 3) priloške odredbe, odnosno adverbijali (A).

Elipsa jedne ili kombinacija više gore pomenutih konstituenti može se odvijati u domenu:

- 1) zavisne klauze
 - 2) nezavisne klauze
 - 1. a) Elipsa unutar zavisne klauze
- Unutar zavisne klauze moguće je vršiti elipsu:
- 1) Subjekta (S)

(23) *Nada*₁ pjeva jer (S₁) zna da je pjevanje na ovom mjestu neumjesno.

2) subjekta (S), leksičkog glagola (lG) i direktnog objekta (DO) kao konstituyente predikacije (P)

(24) *Mirko*₁ ne *pije*₂ *kafu*₃ iako bi (S₁) ustvari smio (lG)₂ (DO)₃

3) leksičkog glagola (lG) i subjekatskog komplementa (SK) kao konstituyente predikacije (P)

(25) On će *postati*₁ *glumac*₂ kad ja nisam (lG)₁ (SK)₂

- 1. b) Elipsa unutar nezavisne klauze

U domenu nezavisne klauze moguće je vršiti elipsu sljedećih konstituenata:

- 1. subjekta (S)
- (26) *Petar*₁ pije i (S)₁ puši.

2. pomoćnog glagola (pG)

(27) Jedni *su*₁ pjevali a drugi (pG)₁ igrali.

1) pomoćnog glagola (pG) i glavnog glagola (gG)⁹

(28) Ona *jei naručila*₂ pečenje a Nada (pG)₁ (gG)₂ ribu.

4) pomoćnog glagola (pG) i glavnog glagola (gG) i direktnog objekta (DO) kao konstituente predikacije (P).

(29) Slavnić *jei igrao*₂ *košarku*₃ za »Zvezdu« a Dalipagić (pG)₁ (gG)₂ (DO)₃ za »Partizan«.

5) pomoćnog glagola (pG) i adverbijalnog (A)

(30) Marko *jei kod nas*₂ ručao i večerao a Petar (pG)₁ samo ručao (A)₂

B) Elipsa čitave klauze iza koje ostaje trag »KO« ili »sapiranje«¹⁰ klauze

Za ovaj anaforički proces, zasnovan na elipsi, karakteristično je to da kao trag u površinskoj strukturi koji upućuje na fonetsku nerealizaciju anafora ostaju riječi kao što su: *ko, šta, gdje, zašto*.

(31) Mislim da *je* neko *dirao* moje stvari ali ne znam *ko*. (je dirao moje stvari).

C) Elipsa čitave klauze *osim* jedne konstituente ili »ogoljavanje«¹¹ klauze na jednu konstituentu koja može biti: (S), (PR), (O), (SK), (A).

U nemogućnosti da ilustrujemo »ogoljavanje« na svaku od gore nabrojanih konstituenata, ilustrovaćemo samo slučajeve »ogoljavanja« na konstituentu subjekat (S) primjerom (32) dolje, odnosno adverbijala (A) primjerom (33).

(32) Ko je potrošio moju kremu? — *Marko* (S) (je potrošio kremu).

(33) On dobro govori francuski. — (On) *Ne* (govori francuski) *ta-ko dobro*. (A)

1.2.2. Neeliptične nulte proforme

Fonetska nerealizacija anafora može da se ostvari i u situaciji kada ne postoji sintaksička identičnost (tj. identičnost rasporeda u površinskoj strukturi) između strukture u kojoj je realizovan antecedent i strukture u kojoj bi bio realizovan anafora da nije elidovan. I ovaj eliptični anaforički proces je, kao i prethodno spomenut eliptični pro-

⁹ Logično se podrazumijeva da ako se može izvršiti elipsa pomoćnog glagola i glavnog glagola, da se može izvršiti na isti način i elipsa samo glavnog glagola u slučaju prostog glagolskog vremena kao u primjeru:

(i) Marko *puši*₁ »Drinu« a Pavle (gG)₁ »Moravu«.

¹⁰ Termin »sapiranje« je prevod engleskog izraza »sluicing« koji za identičnu anaforičku situaciju upotrebljavaju američki lingvisti Hankamer i Sag, 1976, str. 408.

¹¹ Termin »ogoljavanje« je prevod engleske riječi »stripping« koji smo preuzeli od američkog lingviste Grindera, 1976, str. 109.

ces, utemeljen u lingvističkom kontekstu samo je važno istaći da je raspon konstituenti koje mogu ostati fonetski nerealizovane nešto uži nego u slučaju eliptičnih nultih proformi. Konstituente koje mogu ostati fonetski nerealizovane i kada ne postoji strukturalna (sintaksička) identičnost sa antecedentom su: a) direktni objekat (DO), b) indirektni objekat (IO), c) adverbijal (A). Ponekad je moguće kombinovati eliziju dvije od ove tri konstituente, iako je važno istaći da mogućnost višestruke elizije ne znači da postoji ikakva uzročna veza između elidovanih konstituenti.

1. neeliptična fonetska nerealizacija direktnog objekta (DO):

(34) *Novac je nestao iz kase.*₁ — Da li ste prijavili (DO)₁?

(34a) *Novac je nestao iz kase. Da li ste prijavili /da je novac nestao iz kase/ nestanak novca iz kase?*

2. neeliptična fonetska nerealizacija indirektnog objekta (IO) i adverbijala (A):

(35) *Marko*₁ *slavi rođendan*₂ *ovog mjeseca.* — Svakako sam mislio da pošaljem /Marku/₁ čestitku /za rođendan/₂.

(35a) *Marko slavi rođendan ovog mjeseca.* — Svakako sam mislio da pošaljem /Marku/₁ čestitku /za rođendan/₂.

3. neeliptična fonetska nerealizacija adverbijala (A):

(36) *Sinoć*₁ *je Nada prekrasno*₂ *svirala na klaviru.* — Da li je (A)₁ Nada *svirala* (A)₂ i *Lista* (A)₃?

(36a) *Sinoć je Nada prekrasno svirala na klaviru.* — Da li je /sinoć/₁ Nada /prekrasno/₂ *svirala* i *Lista* /na klaviru/₃?

Iako se ovaj rad tim detaljnije neće baviti, potrebno je istaći da je za opis uloge anaforičkih sredstava u jednom jeziku zanimljivo ispitati i mogućnosti slobodnog kontekstualnog variranja između proformi i nultih proformi kao što ilustruju parovi primjera: (37—38) i (39—40).

(37) *On je naš predstavnik* iako zvanično *to* nije.

(38) *On je naš predstavnik* iako zvanično (Ø) nije.

(39) *Skupila je veš* i stavila *ga* u orman.

(40) *Skupila je veš* i stavila (Ø) u orman.

1.3. ZAKLJUČAK

Na osnovu onog što smo prikazali u ovom djelimičnom pregledu anaforičkih sredstava u srpskohrvatskom jeziku može se uočiti da je komunikativna vrijednost anaforičkih sredstava veoma velika i da se ogleđa u činjenici da se ovakvim lingvističkim izborima svaka poruka rasterećuje suvišnog (poznatog) leksičkog materijala.

Ali, bilo bi nepravilno, u jednom daleko cjelovitijem prikazu, anaforička sredstva opisivati samo u svjetlu njihove abrevijativne uloge, odnosno samo kao puke zamjenike »pravih« lingvističkih, »semantički punih« izraza, jer bi se zasigurno pokazalo da ona imaju mnogo lingvističkih vrлина koje ne dijele ni sa kojim drugim semantički »punim« izrazima.

LITERATURA:

1. Grinder, J. T., *On Deletion Phenomena in English*, The Hague and Paris: Mouton, 1976.
2. Halliday, M. A. K., R. Hasan, *Cohesion in English*, London: Longman, 1977.
3. Hankamer, J., I. Sag, »Deep and Surface Anaphora«, *Linguistic Inquiry* 3, 1976, str. 391—429.
4. Ivić, M., *Lingvistički ogleđi*, Beograd: Prosveta, 1983.

ON THE ANAPHORIC POTENTIAL OF SOME LINGUISTIC EXPRESSIONS IN CONTEMPORARY SERBO-CROAT

Summary

The central purpose of this article is to present some anaphoric processes in contemporary Serbo-Croat. The processes discussed are viewed only with respect to the linguistic context in which they are carried out either by means of *proforms* or *null proforms*. The term *proform* is used to cover such linguistic expressions as third person pronouns, demonstrative pronouns, certain adverbs etc. *Null proforms* are divided into two subtypes: the first includes cases arising from ellipsis under the condition of superficial identity between the antecedent segment and the segment to be anaphorized: the second covers cases which result from the deletion of constituents retrievable from the context.

The possibility of free variation between some proforms and some null proforms is also mentioned in this article